

NUMMER 3 | JAARGANG 36 | SEPTEMBER 2026

De Grauer

HISTORISCH PUTTEN

VAKKUNDIG

KWALITEIT

SERVICE

Welkom

Kerkstraat 11, 3882 BM Putten
Telefoon 0341-351564
www.vandenbergoptiek.nl

Bezoek ons ook op Facebook

Spring eruit!

CALUMMA
reclame & signcenter
www.calumma.nl

Wij stoppen er
graag onze energie in!

- ▶ Gemakkelijk betalen met uw pinpas.
- ▶ 24 uur per dag, 7 dagen per week.
- ▶ Leasarijder? Bij ons kunt u ook met de Travelcard en Multitankcard tanken.

Altijd voordelig
een volle tank!

BRANDSTOF

GAS

OLIE

Ambachtsstraat 16 | 3882 BB Putten | 0341-36 99 00 | www.gulikerputten.nl

Inhoud

5

5

Van het bestuur

5

Opening Erfgoed Informatiehuis

5

Toponymie van Putten: W. Hagoort

6

Boerderij De Veldhoef

10

Een kijkje achter de schermen Erfgoed Informatiehuis

14

Voor aankondiging Najaarsbijeenkomst PHG

15

Gemeentelijk monument: het oude politiebureau

16

Honderd jaar Gijsbertsen Installatiebedrijf

18

Putters Praoten

23

Geef deze gezichten een naam: aflevering 89

24

Nieuws uit het museum De Tien Malen

26

Van de penningmeester

26

Nieuws van het PCEP

27

Museumboerderij Mariahoeve

28

Schenkeningen voor expositie '80 jaar Vrijheid' (deel 2)

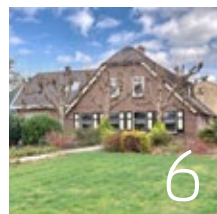
30

Collectie De Tien Malen

32

Colofon

35

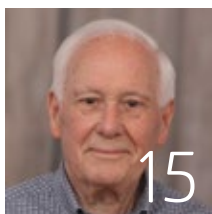
6

10

14

15

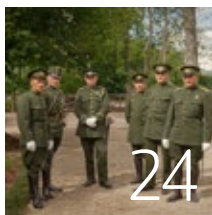
16

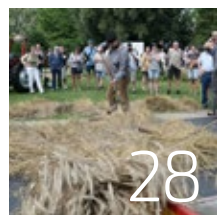
18

22

24

28

30

32

Op de cover: Boerderij De Veldhoef, Veldhoefweg 5 (foto Jibbe van Bakkum)

LEER
DANS
LEEF
LACH
VOEL

ZING MEE
*met Theater
Stroud*

www.theaterstroud.nl

Locatieverhuur
(Kinder)feestjes
Boerderijdieren

Terras
Rustpunt
Speeltuin

www.deroosendaal.nl

KAPSALON
van den Bor

Dames en heren salon

Gespecialiseerd in:

- Krullen, kleuren, knippen
- Haarverlenging/verdikking

Calcariaweg 33

3881 XE Putten

06-30712317

kapsalonbor@gmail.com

Van het bestuur

Kennismaking

Sinds kort ben ik bestuurslid bij ons mooie museum "De Tien Malen". Vanuit dit museum ben ik betrokken bij het PHG en PCEP, waar ik een aantal taken van Peter Vink heb overgenomen. De ervaring en kennis van Peter heb ik natuurlijk niet, maar ik beschouw het als een mooie uitdaging.

Omdat mijn vrouw en ik altijd al veel musea bezochten, ben ik geïnteresseerd geraakt in geschiedenis en archeologie. Achter onze voormalige woning aan de Harderwijkerstraat hebben wij opgravingen zien plaatsvinden op de plek waar nu de Torenhof ligt. We zagen de rijke en lange geschiedenis van Putten in onze "achtertuin" tevoorschijn komen.

Iets over mijzelf: ik ben 75 jaar, geboren in Harderwijk en heb me voor mijn werk beziggehouden met verkeerstechniek en verkeerskunde.

Tijdens mijn introductie heb ik kennis mogen maken met deskundige en gedreven mensen. Ik denk echter ook weleens, er zouden meer jongeren bij moeten komen die zorgen dat ook over dertig jaar de geschiedenis van Putten verteld blijft worden, want er is zoveel moois te melden over ons dorp. Putten kent een lange geschiedenis, de eerste vermelding over ons dorp dateert uit 855, maar uit de opgravingen achter ons toenmalig woonhuis werden er voorwerpen uit de late bronstijd en de vroege ijzertijd gevonden. Zo'n rijke geschiedenis

moet toch aan de komende generaties doorgegeven worden! Ik wil me hier graag voor inzetten.

Johan de Vroom

PHG-bestuur

Opening Erfgoed Informatiehuis

Zaterdag 12 september om 10.00 uur! Tevens is dit ook Open Monumentendag.

PCEP

Platform cultuurhistorisch erfgoed Putten

Het Platform Cultuurhistorisch Erfgoed Putten (PCEP) bundelt de krachten van organisaties die samen het cultuurhistorisch erfgoed van Putten bewaren, beleven en uitdragen.
Voor inwoners, toeristen en iedereen die Putten een warm hart toedraagt.

DEELNEMENDE PARTICIPANTEN

INFORMATIEHUIS
Achterstraat 21
Putten

FEESTELIJKE OPENING
12 SEPTEMBER
om 10.00 uur
door onze wethouder dhr. Erik van de Poll

DIT NAJAAR VERSCHIJNT ER EEN NIEUW BOEK OVER PUTTEN

Toponymie van Putten

Namen in het landschap van de Veluwe gemeente Putten

Tekst: Wim Hagoort

Afbeeldingen: Jan van de Kraats en Jannes van Winkoop

Wat is toponymie?

Toponymie is een onderdeel van de Nederlandse taalkunde, dat plaatsnamen of toponiemen – vroeger vaak veldnamen genoemd – probeert op te sporen en naamkundig te verklaren. Niet iedereen realiseert zich, dat voor het ontstaan van het kadaster in 1832 alle percelen bouw-, hooi- en weiland een naam hadden. Duizenden van deze namen zijn vroeger, bijvoorbeeld bij verkoop van onroerend goed, door onder meer notarissen schriftelijk in akten genoteerd. In dit toponymisch woordenboek staan meer dan 3.500 namen in het landschap van Putten vermeld in de periode van ca. 1325 tot in de 20^e eeuw. Van alle namen zijn een of meerdere bronvermeldingen opgenomen. Dat geldt in het bijzonder voor de ca. 380 historische boerderijen. Na de

bronvermeldingen volgt een verklaring, de etymologie, van de naam aangevuld met historische bijzonderheden van het perceel of de boerderij.

Samenwerking

Het boek is geschreven door Wim Hagoort, oud-conrector van het Christelijk College Groevenbeek in Ermelo. Eerder schreef hij het boek *Het Hoofd boven water. De geschiedenis van de Gelderse zeepolder Arkemheen - gemeenten Nijkerk en Putten - 1356 (806) - 1916*. De *Toponymie van Putten* kwam tot stand in samenwerking met de Putters Jan van de Kraats en Jannes van Winkoop. De schrijver maakte gebruik van de meer dan 60 artikelen die Jan van de Kraats schreef over de geschiedenis van Putten, in het bijzonder over de boerderijen en die gedeeltelijk

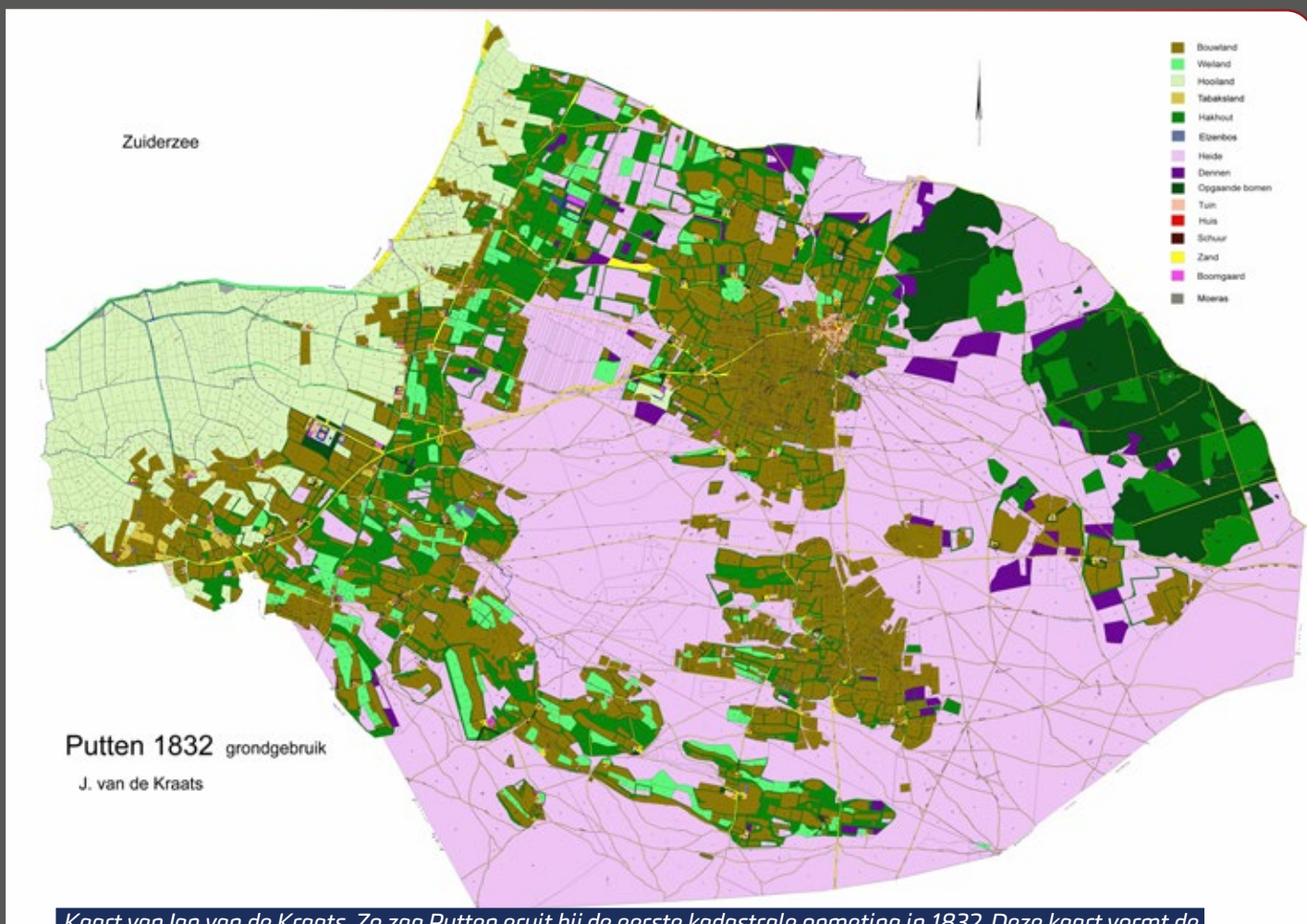
gepubliceerd zijn in 'De Graver' en verder te vinden zijn op zijn website. Een studie over namen in het landschap kan niet zonder de weergave van die namen op kaart. Daarvoor zorgde Jannes van Winkoop. Hij tekende met behulp van een zelfontworpen softwareprogramma de 60 in kleur uitgevoerde kadastrale buurtschaps- en deelkaarten van Putten uit 1832 met daarop ingetekend meer dan 2.800 toponiemen, waaronder alle historische boerderijen. Deze kaarten zijn in een afzonderlijke katern opgenomen.

Glossarium

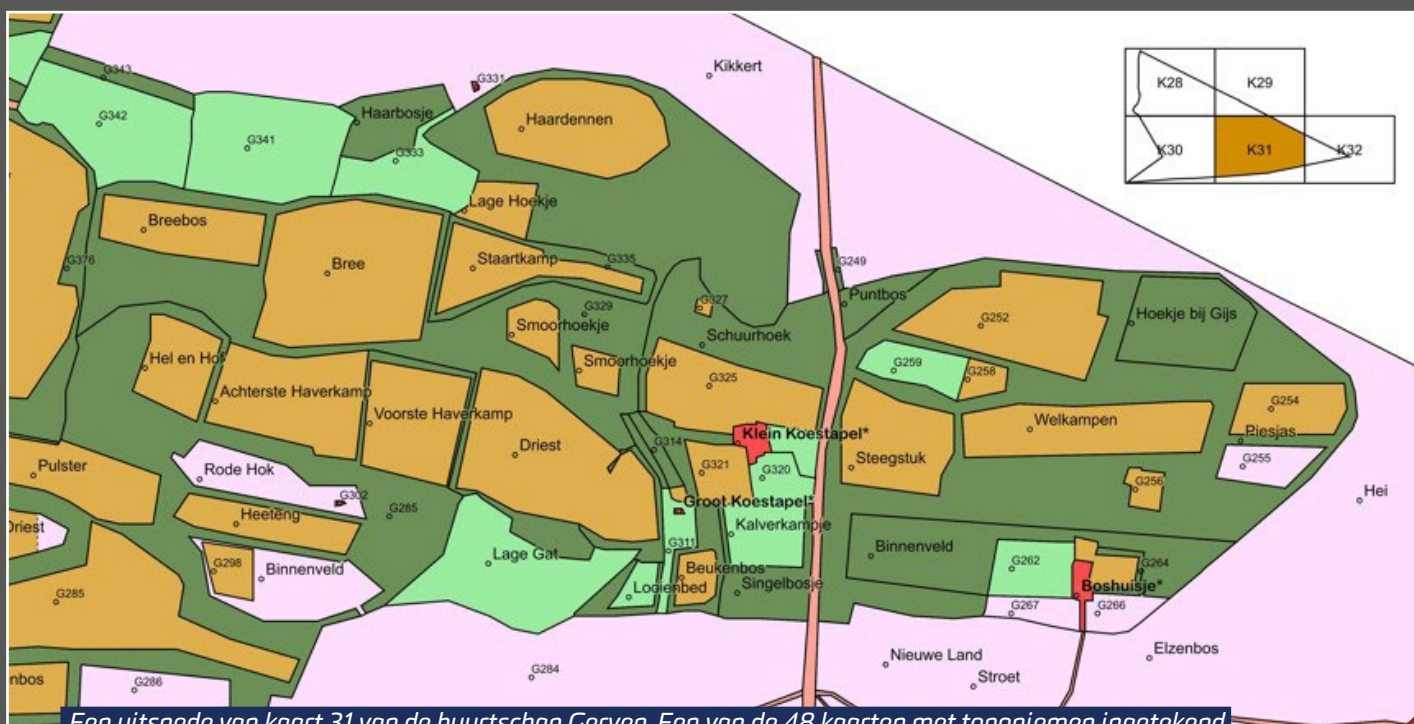
Deze verzameling historische namen wordt uitgegeven in de vorm van een woordenboek, een alfabetisch geordende en verklarende woordenlijst, ook wel glossarium genoemd. Het glossarium met alle namen in Putten en de elf Puttense buurtschappen omvat ruim 400 pagina's. Ook de bostoponiemen

Ingekleurde tekening van het klooster Werden gelegen bij Essen aan de Ruhr. Voor 1559 behoorden 31 boerderijen in Putten tot dit klooster.

Kaart van Jan van de Kraats. Zo zag Putten eruit bij de eerste kadastrale opmeting in 1832. Deze kaart vormt de grondslag voor alle toponiemen in het boek.

van het Putter- en Sprielderbos zijn in het boek opgenomen. Deze toponiemen staan in twee aparte glossaria, voorafgegaan door een bespreking van de aard van deze toponiemen en de daarbij behorende boskaarten.

Naamkundige inleiding

Het boek opent met twee inleidingen. In de eerste, de naamkundige inleiding, vertelt de schrijver hoe een verzameling toponiemen tot stand komt en hoe het woordenboek is opgebouwd. In het kader van het verzamelen interviewde hij in de jaren tachtig van de vorige eeuw ruim 180 Putters, waaronder veel bewoners van boerderijen. Hun namen zijn in een bijlage opgenomen. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het verklaren van de namen, de etymologie. Ook de persoonsnamen en de familienamen worden naar betekenis verklaard.

Historische inleiding

Na de naamkundige inleiding volgt de historische inleiding. Daarin schetst hij in grote lijnen de geschiedenis van Putten. Aan de orde komen de grafheuvels, het grafveld in het Huinerveld en de kerstening van Huinen en Putten. Uit schriftelijke bronnen weten we dat er vanaf de negende eeuw meer dan 100 kloosterboerderijen in Putten lagen. Alle Werdense, Eltense en Paderbornse boerderijen worden genoemd en zijn op kaarten weergegeven. Breedvoerig komen nog levende Puttense toponiemen aan de orde, zoals Eng, Kamp en Driest.

Rijk geïllustreerd

De inleidingen en het woordenboek zijn rijk geïllustreerd met 125 afbeeldingen, waaronder hedendaagse foto's van ruim 50 Puttense boerderijen, 70 kaartillustraties en 24 tabellen. De totale omvang

wordt door de uitgever geschat op ca. 650 pagina's. Verkoopprijs € 29,50.

Financiële ondersteuning

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Het Puttens Historisch Genootschap, de Kringloopwinkel 'Overnodig', de Gemeente Putten, het Landgoed Schovenhorst, Bilder Vastgoed in Ermelo en het Gelderse Fonds Martens van Sevenhoven.

Boekpresentatie

De presentatie van het boek vindt plaats op donderdag 26 november 2026 tijdens de Najaarsbijeenkomst van het Puttens Historisch genootschap in de Aker.

Het eerste exemplaar zal op die avond worden aangeboden aan de burgemeester van Putten, de heer H. A. Lambooij. ■

Boerderij de Hoot aan de Beulekampersteeg. Oudste schriftelijke vermelding uit 1463. Een van de ca. 50 boerderijen die als illustratie in het boek zijn opgenomen.

Orthodontie
praktijk *Putten*

Life is
always better
WITH A
smile

Bij orthodontiepraktijk Putten helpen
we je deskundig aan een mooi gebit

T 0341 353595

Dorpsstraat 113
3881 BC Putten

E receptie@mijnorthodontistputten.nl
I www.mijnorthodontistputten.nl

Vier uw feest of evenement
in sfeervolle zalen

W: www.deaker.nl

E: info@deaker.nl

T: 0341 351 887

VAN GANSWIJK
DAMES- & HERENMODE
WWW.VANGANSWIJK.NL

SINDS 1840 GEVESTIGD DORPSSTRAAT 1 3881 BA PUTTEN 0341-351424

Boerderij De Veldhoef

WAAR GESCHIEDENIS, LANDBOUW EN NATUUR ELKAAR ONTMOETEN

Tekst: Marja van de Klok-Schipper

Foto's: Jibbe van Bekkum

Rijksmonument

Aan de Veldhoefweg in Putten ligt, verscholen tussen weilanden, bossen en heide, boerderij De Veldhoef. Deze boerderij is aangewezen als rijksmonument en vormt een beeldbepalend onderdeel van het Veluwe landschap. Deze karakteristieke Veluwe hoeve is veel meer dan een melkveebedrijf. Het is een rijksmonument met een rijke geschiedenis, een plek waar generaties boeren hebben geleefd en gewerkt en waar vandaag de dag landbouw, natuurbeheer en maatschappelijke betrokkenheid hand in hand gaan.

Tijdens een gesprek met Gerrie van Kempen-van de Kamp, die samen met haar man Aalt sinds 1992 de boerderij in pacht heeft, ontvouwt zich een verhaal waarin verleden en heden voortdurend met elkaar verweven zijn. Ook dochter Van Kempen is aanwezig. Haar droom is de werkzaamheden te zijner tijd over te nemen.

Op de dag van het interview is er een debat in de Tweede Kamer over het stikstofbeleid. Boeren, waaronder Aalt, zijn daarbij aanwezig om te reageren op de nieuwe plannen van het kabinet.

Adellijke geschiedenis

De oorsprong van De Veldhoef ligt rond 1850. Het huidige achterhuis, waarin zich tegenwoordig de keuken bevindt, vormde destijds een bescheiden Veluws boerderijtje. Ongeveer tien jaar later werd het voorhuis aangebouwd. Dit gebeurde in opdracht van de toenmalig eigenaar*, die het pand gebruikte als ontmoetingsplaats voor jachtgezelschappen. De ruime heerd bood daarvoor alle gelegenheid.

**Omstreeks 1860 maakte boerderij De Veldhoef vermoedelijk al deel uit van het*

Geraadpleegde bronnen

Putters en Puttenaren deel 1, Toponymie van Putten door Wim Hagoort i.s.m. Jan van de Kraats en Jannes van Winkoop (verschijnt najaar 2026), ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 27 augustus 2013.

omvangrijke grondbezit van de familie Van Haersma de With. Wie in 1860 precies als juridisch eigenaar van De Veldhoef in het kadaster stond vermeld, moet nog aan de hand van de historische kadastrale legger worden vastgesteld.

De pachters woonden tot de komst van de melkmachine doorgaans 's zomers in het bakhuis. De knecht sliep in de bedstee van de opkamer. De familie sliep in de bedsteden op de heerd.

De oude schouw is in de Tweede Wereldoorlog door onderduikers/evacués opnieuw beschilderd in zwart marmer.

Landgoed Gerven

De Veldhoef maakt deel uit van Landgoed Gerven. In 1991 erfde Antoinette barones Van Lynden ongeveer 1.860 hectare grond van jonkheer Frederik Schimmelpenninck, waaronder uitgestrekte landerijen rond Putten. Frederik Schimmelpenninck was de

zoon van Albert Gerard Schimmelpenninck en Anna Magdalena van Haersma de With. Het landgoed wordt tegenwoordig beheerd door rentmeester Age Fennema.

De familie Van Lynden behoort tot een van de oudste adellijke geslachten van

Gelderland. De naam is afkomstig van het Betuwse dorp Lienden. De Van Lynden Stichting richt zich op het behoud van de geschiedenis en het erfgoed van de familie Van Lynden en staat los van het eigendom van het landgoed.

In tegenstelling tot sommige andere bezittingen van de familie Van Lynden zijn uit Landgoed Gerven geen boerderijen verkocht. Wel zijn ten noorden van Putten delen van Landgoed Vollenbeek, destijds eveneens eigendom van jonker Frits Schimmelpenninck, vervreemd. Deze verkoop vond plaats om de verschuldigde erfbelasting te kunnen voldoen.

Meerdere pachtboerderijen

Landgoed Gerven omvat onder meer de historische pachtboerderijen Groot Gerven, Groot Koestapel, Klein Koestapel en De Lange Meijen. Groot Gerven wordt tegenwoordig gepacht door de familie Kieft en De Lange Meijen door de familie Koopman. De naam De Lange Meijen verwijst vermoedelijk naar de langgerekte percelen die bij de boerderij behoren. Mogelijk is ook de gebiedsnaam Langemheen hiervan afgeleid.

Rijksmonument De Keut (1783) heeft tegenwoordig een andere (adellijke) eigenaar. Veel van de aangrenzende landerijen behoren echter nog steeds tot De Veldhoef. Daarmee is de historische

samenhang tussen beide erven in het landschap nog altijd zichtbaar.

Maalschap

Al ruim voordat De Veldhoef ontstond, maakte het gebied waarin de boerderij ligt deel uit van het maalschap Hellerveld. Binnen dit middeleeuwse samenwerkingsverband beheerden de geërfde

en hout en turf gewonnen. De gebruiksrechten waren verbonden aan de boerderijen en werden van generatie op generatie doorgegeven. Zo vormt het maalschap een belangrijk onderdeel van de ontstaansgeschiedenis van het landschap waarin De Veldhoef ligt.

Ook de Veldhoefweg vertelt een stukje geschiedenis. De weg werd rond 1844-1845 aangelegd tijdens de ontginning van het Hellersveld en markeert de ontwikkeling van dit deel van Putten.

Familie Timmer

De Veldhoef is midden 19^e eeuw gebouwd in het zuidelijk ontginningsgebied van de buurtschap Gerven in de stijl van het erf Renselaar. De boerderij werd van 1928 tot 1958 bewoond door het echtpaar Hendrik Timmer (1891-1982) en Trijntje Timmer-Doppenberg (1890-2003). In de Tweede Wereldoorlog speelden zij een belangrijke rol in het verzet.

Oorlogsjaren

De geschiedenis van De Veldhoef kent ook een indrukwekkend hoofdstuk tijdens de Tweede Wereldoorlog. De omgeving speelde een rol binnen het verzet. In de nabijheid vonden wapendroppings plaats voor verzetsgroepen en bij één van die droppings kwam zelfs een container, gevuld met wapens, door het dak van de deel van

Inkervingen op schuilplaats onderduikers

de boerderij terecht. Hierbij raakte een koe zo ernstig gewond dat zij moest worden noodgeslacht. Het dak werd provisorisch hersteld (zie foto pag. 11).

Hendrik en Trijntje Timmer boden onderdak aan onderduikers, waaronder Joodse medeburgers en geallieerde piloten. Daarmee vervulde de boerderij een belangrijke functie binnen het lokale verzet. Na de oorlog werd hun moed erkend, al beschouwden zij hun inzet zelf als vanzelfsprekend.

Een verzetsgroep van onder de rook van Rotterdam kwam op gezette tijden naar de boerderij van de familie Timmer om de wapens, die vanaf augustus 1944 gedropt werden [...] op te halen. Hendrik en Trijntje voelden zich verplicht hen af en toe onderdak te verlenen op de boerderij. Dit kon levensgevaarlijke situaties opleveren, maar ze deden het toch.

De verzetsgroep rond Herman Gelderman (schuilnaam Bart Drop) verbleef regelmatig op De Veldhoef. De leden sliepen er 's nachts, terwijl zij zich overdag ophielden op nabijgelegen locaties zoals Gagelwijk om minder op te vallen.

Van traditionele boerderij naar modern familiebedrijf

Vóór de komst van Aalt en Gerrie van Kempen werd De Veldhoef gepacht door Jan Druijff en Jannetje Druijff-Timmer (dochter van Hendrik en Trijntje Timmer).

Toen hij op 65-jarige leeftijd stopte met het boerenbedrijf, kwam de boerderij beschikbaar voor een nieuwe pachter. Aalt en Gerrie van Kempen zetten vanaf 1992 de agrarische bedrijfsvoering voort. In de loop der jaren ontwikkelden zij het bedrijf tot een modern melkveebedrijf met ongeveer 65 melkkoeien, jongvee en circa 70 hectare grasland.

Nevenactiviteiten

De familie Van Kempen woont en werkt dus al meer dan dertig jaar in de prachtige omgeving van de historische boerderij De Veldhoef. Dieren vormen hun grote passie en ieder van hen heeft daarin een eigen rol gevonden. Naast het boerenbedrijf runt Gerrie sinds

2004 een hondenvakantieverblijf. Deze neventak groeide uit tot een professioneel hondenhotel dat bezoekers trekt uit heel Nederland en zelfs uit Duitsland en Frankrijk.

Met een glimlach vertelt Gerrie over hond Joep, die ooit zelfstandig vanuit zijn huis aan de Beulekampersteeg de weg naar het hondenhotel wist te vinden.

Aalt van Kempen heeft daarnaast jarenlang zijn kennis gedeeld binnen het agrarisch onderwijs en verschillende bestuurlijke functies vervuld. Die combinatie van praktijkervaring en kennisoverdracht is nog altijd zichtbaar op het bedrijf.

Boeren midden in de natuur

De Veldhoef ligt midden in een natuurgebied en kent daardoor een bijzondere relatie met het landschap. De familie Van Kempen doet actief aan agrarisch natuurbeheer. Op en rond de landerijen zijn poelen aangelegd, bloemrijke graslanden ontwikkeld en natuurstroken ingericht langs akkers en weilanden. Een deel van de gronden heeft inmiddels een natuurbestemming gekregen.

Ondernemen in een natuurgebied vraagt om creativiteit, aldus Gerrie. De waterhuishouding vormt daarbij een voortdurende uitdaging. De boerderij ligt in een laaggelegen gebied, dat van nature het

water uit de omgeving opvangt. De afwatering is de afgelopen jaren veranderd, waardoor overtollig water minder gemakkelijk wordt afgevoerd.

Ook binnen de bedrijfsvoering streeft de familie Van Kempen ernaar zo duurzaam mogelijk te werken. Hiervoor zijn grote investeringen gedaan. Onkruid, zoals ridderzuring, wordt waar mogelijk plaatselijk bestreden met moderne apparatuur, zodat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen tot een minimum beperkt blijft.

De grond is van de heer, de zorg is van de boer

Pacht is een historisch systeem waarin eigendom en gebruik van landbouwgrond van elkaar zijn gescheiden. Daardoor konden eigenaren van landgoederen hun bezit behouden en konden boeren een bedrijf opbouwen zonder zelf de grond te hoeven kopen.

Op de Veluwe waren veel boerderijen eigendom van adellijke families, kerkelijke instellingen of landgoederen. Families pachtten soms eeuwenlang dezelfde boerderij. De boerderij hoorde bij het landgoed; de bewoners wisselden, maar de eigenaar bleef dezelfde. Boerderijen zoals De Veldhoef in Putten zijn hiervan een goed voorbeeld. De grond blijft eigendom van het landgoed, terwijl de boerderij door de pachtersfamilie wordt bewoond en geëxploiteerd. De rentmeester treedt daarbij op namens de eigenaar en beheert de pachtcontracten.

Kansen én beperkingen

De pachtconstructie maakte het mogelijk dat opeenvolgende generaties de boerderij konden voortzetten zonder de grond te hoeven kopen. Tegelijkertijd betekende dit dat zij jarenlang investeerden in een bedrijf dat niet hun eigendom was. Veranderingen aan de boerderij of investeringen in het erf vereisten en vereisen vaak overleg met de verpachter. Daarmee is De Veldhoef een illustratief voorbeeld van de kansen én de beperkingen die het Nederlandse pachtsysteem met zich meebrengt.

Onderhoud

Voor ingrijpende werkzaamheden, zoals het vervangen van het rieten dak of het herstellen van het voegwerk, kan de eigenaar subsidie aanvragen. De aanvraagprocedures zijn echter tijdrovend. Verbeteringen aan de boerderij (zoals het aanbrengen van de karakteristieke 'zandlopers' op de luiken) zijn uitgevoerd op initiatief van de eigenaar.

Ook speelt de ontwikkeling van de pacht-prijzen een rol. De pacht voor de landbouwgrond is in de loop der jaren aanzienlijk gestegen*. Binnen de wettelijke kaders kan de pacht prijs periodiek worden herzien, waarbij onder meer rekening wordt gehouden met de bedrijfsresultaten.

*Waar vroeger jaarlijks ongeveer 40 gulden per hectare werd betaald, bedraagt de pacht prijs tegenwoordig circa 800 euro per hectare.

Toekomst Nederlandse landbouw

Gerrie ziet kansen in duurzame landbouw, agrarisch natuurbeheer en een eerlijk verdienmodel, waarbij boeren worden beloond voor hun bijdrage aan landschap en biodiversiteit. Het afnemend aantal boeren leidt volgens Gerrie tot veranderingen in het landschap en roept vragen op over de toekomstige voedselvoorziening. Goed beheer van landbouwgrond vraagt om vakmanschap; kennis

die boeren al eeuwenlang hebben. Bij beleidskeuzes waarbij vruchtbare landbouwgrond plaatsmaakt voor andere functies (bouwprojecten, zonnepanelen, kazerne) heeft zij haar vragen.

Daarnaast merkt zij op dat Nederlandse boeren aan strenge kwaliteitseisen moeten voldoen, terwijl ook voedsel wordt geïmporteerd dat onder andere productieomstandigheden tot stand is gekomen.

Verbonden met verleden én toekomst

De Veldhoef laat zien hoe een historische boerderij zich in ruim anderhalve eeuw heeft ontwikkeld. Van een bescheiden Veluwe hoeve groeide zij uit tot een modern familiebedrijf, zonder het verleden uit het oog te verliezen.

De geschiedenis van het landgoed, de rol tijdens de Tweede Wereldoorlog, het monumentale erf en de huidige inzet voor natuurbeheer maken De Veldhoef tot een bijzondere plek binnen Putten. Maar misschien nog belangrijker is de overtuiging van de familie Van Kempen dat landbouw meer is dan voedsel produceren alleen. Het gaat ook om zorg voor landschap, natuur, erfgoed en de verbinding tussen boer en samenleving.

Juist die combinatie maakt De Veldhoef tot een inspirerend voorbeeld van hoe historie en toekomst elkaar op de Veluwe kunnen ontmoeten. ■

Heraldiek

De Veldhoef behoort tot het landgoed Gerven van de adellijke familie Van Lynden, een oud Gelders geslacht waarvan het stamwapen een gouden kruis op een rood schild toont. In latere eeuwen kwamen ook uitgebreidere, gekwartierde familiewapens voor, waarin het Van Lynden-wapen werd gecombineerd met dat van andere adellijke families. Het landgoed Gerven behoort sinds 1991 tot het landgoed van de familie Van Lynden.

Een kijkje achter de schermen

Tekst: Gert van Beek

Pseudoniem: Gaart de Schriever

Aanvullend op het artikel van Johan Grift over het PCEP vertel ik u graag meer over wat er allemaal aan de Achterstraat 21 achter de schermen is gebeurd.

Even voorstellen

Graag stel ik me (als nieuwe schrijver) even aan u voor en leg uit waarom ik voor de Geuzennaam Gaart de Schriever heb gekozen. Dit kan ik niet zonder een stukje Putters geschiedenis mee te nemen. Daarna kom ik terug op ons nieuwe Informatiehuis.

Ik ben net als mijn vader Gerrit van Beek (1926-2012) vernoemd naar mijn overgrootvader Gaart van Beek (1870-1959), die woonde op zijn boerderijtje aan de Hoorneweg 6 op Koudhoorn, waar mijn opa Lubbartus van Beek (1899-1969) is geboren.

overgaat in de Schuitenbeek (nieuwe beek). In deze periode was het gebied onderdeel van het Departement van de Boven-IJssel (destijds gespeld als Boven de Ysfel).

Graag zou ik met de bekenstichting uit willen zoeken in welk jaar de Schuitenbeek is gegraven tot aan de toenmalige Zuiderzee.

Ten tijde van de maalschappen bestond het "bestuur" veelal uit twee veldgraven, ondersteund door de wildforster, een schrijver (secretaris) en een schut (soort veldwachter). De secretaris van het maalschap legde alle besluiten vast in zogenaamde malenboeken die nu nog bewaard worden in het provinciaal archief in Arnhem.

aantreffen dat de huidige dorpsstraat zo genoemd werd.

Informatie delen

Zoals Johan in zijn artikel over het PCEP schreef wordt het oude woonhuis van hoefsmid Wouter Beernink op dit moment omgevormd naar het "honk" van verschillende erfgoedpartijen. De leden van de werkgroep presentatie en inrichting zijn hard aan het werk!

Zo is de voorkamer reeds gezellig ingericht voor het ontvangen van gasten die vragen hebben over hun Putterse voorouder en/of waar ze gewoond hebben en hoe Putten er toen uit zag.

Verhalen vastleggen

Daarnaast willen wij graag oude verhalen over Putten horen die we nog niet kennen. Deze willen we vastleggen en bewaren net als oude foto's, films e.d. die u kwijt wilt en iets vertellen over de rijke geschiedenis van ons dorp. Er staat een groep enthousiaste vrijwilligers vanuit alle erfgoedpartijen klaar om uw vragen te beantwoorden of op zoek te gaan naar antwoorden. Voor deze vrijwilligers worden op dit moment werkplekken ingericht, voorzien van alle digitale hulpmiddelen.

Nieuwe website

Ook wordt op dit moment een nieuwe website voor alle deelnemende partijen gebouwd waarop u straks uw vragen kunt stellen en lezen wanneer wij open zijn. De ruimte voor gezamenlijk vergaderen en presentaties wordt al volop ingericht. De gemeente Putten is volop bezig het verhaal (canon) van Putten te actualiseren. Dit verhaal willen we gaan visualiseren op verschillende wanden in het Erfgoed Informatiehuis.

Om mijn collega's van de werkgroep genealogie recht te doen, geef ik u een klein inkijkje in de stamboom van mijn vaderskant:

- **Grootvader:** Lubbartus (1899-1969)
- **Overgrootvader:** Gaart (1870-1959)
- **Betovergrootvader:** Jacob (1839-1881), geboren op de Poolse Drieste, Driestweg 5
- **Oudvader:** Gerrit-Eijbertsen (1779-1844) (genealogisch vermoeden dat de achternaam Elbertsen is afgeleid van Eijbertsen)
- **Stamvader:** Eibert Gerrit (1752-1790)
- **Edelvader:** Eibert Aalbersen (1725-1802)
- **Edeloudvader:** Aalbert Eijbertsen (1699-?)

De naamsaanneming van het geslacht van Beek heb ik terug kunnen vinden in het archief van de gemeente Putten. Op 16 september 1812 schreef de toenmalige burgemeester (in de Franse tijd maire genoemd), de heer Pieter Johannes Heijblom de geslachtsnaam van Beek in het namenregister. Deze naam is terug te leiden naar de beekvallei die ontspringt aan het begin van de Tintelersteeg en

Aangezien ik geruime tijd gemeente-/stadssecretaris heb mogen zijn van de gemeente Nijkerk, spreekt mij de eretitel schrijver erg aan en waar Gaart vandaan komt hebt u inmiddels wel begrepen.

Terug naar de Achterstraat

Nu terug naar de Achterstraat; wist u overigens dat Putten ook een Voorstraat heeft gehad? Op oude kaarten kunt u

Putten laten zien en beleven

We willen geen nieuw museum zijn maar

een informatiehuis en bundelen onze krachten en kennis voor Puttenaren en

bezoekers van Putten. Zo willen we straks ook de dorpswandelingen hiervandaan laten starten. Onze grootste wens is om de kennis en geschiedenis van Putten nog completer te maken en vast te leggen voor onze kinderen en kleinkinderen; want Putten is geen slaapdorp maar een bruisende gemeenschap zowel vroeger als nu!

12 september 10.00 uur gaat het gebeuren!

Op Nationale Monumentendag 2026 met als thema 'Veerkrachtig erfgoed in tijden van onzekerheid' openen we om 10.00 uur de deuren van ons Erfgoed Informatiehuis officieel. Er mag en moet nog veel gebeuren, maar aan de wil van de vele vrijwilligers zal het niet liggen. ■

Over vrijwilligers gesproken. Bent u enthousiast geworden en denkt u, daar wil ik wel mijn steentje aan bijdragen? Schroom niet en geef u op als vrijwilliger bij de secretaris van ons PHG-bestuur via secretaris@phg-putten.nl

KORT NIEUWS

Vooraankondiging Najaarsbijeenkomst PHG

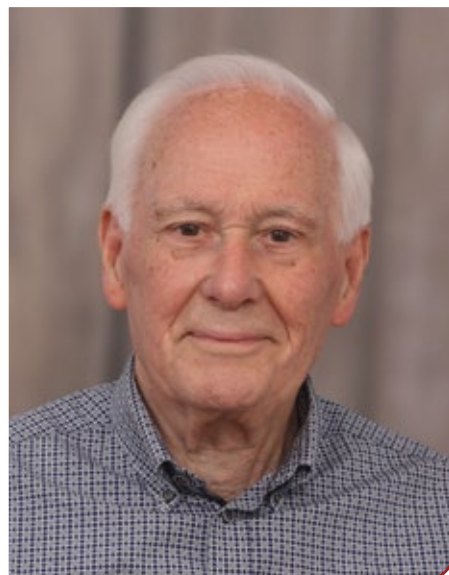
Op donderdag 26 november a.s. vindt de boekpresentatie van dr. Wim J. Hagoort plaats. De titel van zijn boek luidt: *Toponymie van Putten* met als ondertitel *Namen in het landschap van de Veluwe gemeente Putten*. Voor de inhoud ervan verwijzen we naar het artikel van de schrijver elders in De Graver.

Tijdens onze Najaarsbijeenkomst zal de heer Hagoort aan de hand van een PowerPoint-presentatie een toelichting geven op zijn werk. Mevrouw Merit Roodbeen, uitgever van Nabij Producties (Nijkerk), zal ook kort wat vertellen.

Het eerste exemplaar wordt aan onze burgemeester de heer H.A. Lambooy uitgereikt, die daarna een reactie geeft.

Het standaardwerk - zo mogen we dit boek wel noemen - is deze avond te koop voor slechts €29,50. De schrijver is bereid om de boeken te signeren. We hopen velen van u en van jullie op deze bijzondere avond te ontmoeten!

Wanneer: donderdag 26 november 2026
Aanvang: 20.00 uur, inloop vanaf 19.30 uur
Waar: De Aker
Toegang en koffie/thee gratis ■

Gemeentelijk monument: het oude politiebureau

VOORMALIG ADRES BRINKSTRAAT 69

Tekst: Bert Klompenhouwer

Beelden: diverse bronnen

Het eind jaren vijftig gebouwde pand aan de Brinkstraat was oorspronkelijk een politiebureau met twee aaneengesloten dienstwoningen. Het bureau bleek al snel te klein. Door verbouwingen werden de dienstwoningen in resp. de jaren zestig en zeventig bij het politiebureau getrokken. De ruimte blijft echter te klein en slecht toegankelijk dus vindt er in 1988 weer een verbouwing plaats om het gebouw beter geschikt te maken als politiebureau.

Nieuw leven

Inmiddels heeft het gebouw een geheel andere functie gekregen. "Bureau de Ontspanning" is hier sinds kort gevestigd, een creatieve ontmoetingsplaats voor iedereen.

Nieuw onderkomen

Het huidige politiebureau is sinds september 2019 gehuisvest in een deel van het Gemeentehuis. Het is niet de eerste keer dat de politie een onderkomen heeft in het Gemeentehuis. Reeds in 1933 wordt in het nieuwe Gemeentehuis aan de Stationsstraat een kantoorruimte beschikbaar gesteld voor de veldwachter. Later worden hier nog cellen aan toegevoegd. In de oorlogsjaren wordt het politiebureau gevestigd in het pand de Pol. In 1947 verhuist men naar de Mariahoeve. Dit pand is te klein en in 1950 wordt al opdracht gegeven om een nieuw pand

met dienstwoningen te gaan bouwen. Door hoge kosten en meningsverschillen tussen de Gemeente en Justitie duurt het echter nog jaren voordat het gebouw aan de Brinkstraat in 1959 wordt opgeleverd.

Onderbouwing

De Gemeente heeft het pand inmiddels als Gemeentelijk Monument aangewezen met onder andere de onderstaande onderbouwing.

Het gebouw is een goed bewaard en gaaf voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur. Dit is goed herkenbaar in het materiaalgebruik van het exterieur, zoals de gele bakstenen met detaillering in bruine bakstenen. De originele indeling is nog goed herkenbaar, ondanks latere aanpassingen. Ook in het interieur is de voormalige gebruiksfunctie als politiebureau nog goed herkenbaar, met verschillende

nog bewaard gebleven onderdelen die specifiek gemaakt zijn voor dit doel, zoals tralies voor de celramen en een cel met doorkijkspiegel voor de verhoorkamer. Verder zijn de trap naar de eerste verdieping en de vensterbanken kenmerkend voor de wederopbouwarchitectuur.

Redengevende beschrijving

Reden van plaatsing op de lijst van gemeentelijke monumenten was gebaseerd op het rapport van het Gelders Genootschap.

Architectuurhistorische waarde

- *Het pand is van belang als goed bewaard en gaaf voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur in Putten.*
- *De wederopbouwarchitectuur is goed herkenbaar in de vormgeving en het materiaalgebruik van het exterieur.*
- *De samenhang tussen het interieur en de gebruiksfunctie als politiebureau is goed herkenbaar, ondanks dat er in de loop der tijd enige aanpassingen hebben plaatsgevonden. Er zijn nog verschillende interieuronderdelen aanwezig die oorspronkelijk en specifiek gemaakt zijn voor het politiebureau, zoals*

In 1947 verhuist men naar de Mariahoeve.

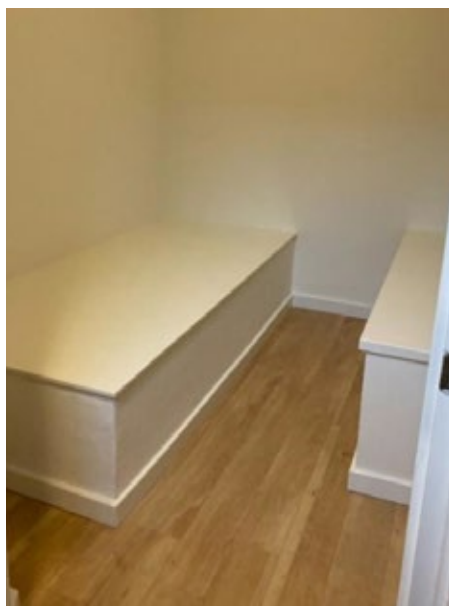
Putten, „Mariahoeve“

Mariahoeve, dat in 1947 als politiebureau is gebruikt. Na een langdurige leegstand is het pand in 1961 gesloopt.

tralies voor de ramen bij de cellen, een cel en een deur met doorkijkspiegel voor de verhoorkamer. Verder zijn de trap naar de eerste verdieping en de vensterbanken kenmerkend voor de tijdsperiode.

- Het pand is van belang vanwege de historische functie en het gebruik als politiebureau met twee dienstwoningen.
- Het pand is van belang vanwege de gaaf gebleven structuur en het materiaalgebruik. Het pand is plaatselijk aangepast: zoals de 1-laagse toevoeging aan de achterzijde, de indeling van de voormalige dienstwoningen en de afwerking van binnenwanden en plafonds. De originele indeling is echter nog goed herkenbaar en de later toegepaste – niet oorspronkelijke – afwerkingen zijn eenvoudig, zonder schade te verwijderen.

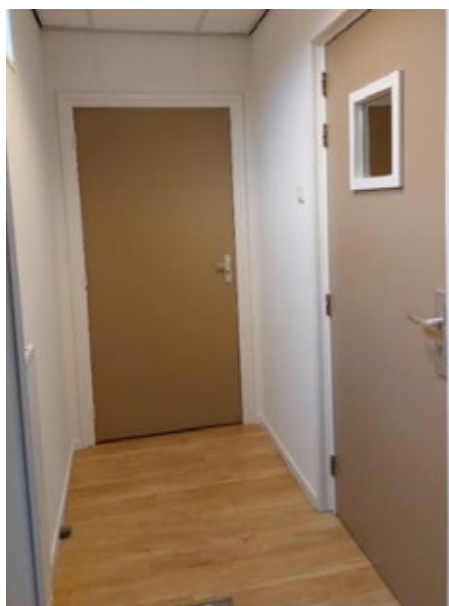

Stedenbouwkundige waarde

- Het pand is van belang wegens de vrije ligging met aangrenzend groen aan de Brinkstraat en de ruimtelijke relatie met het gemeentehuis.

Algemeen historische waarde

- Het gebouw is van belang als voorbeeld van een politiebureau met dienstwoningen gedurende de wederopbouwperiode.
- Het gebouw is in het bijzonder van belang voor Putten als eerste specifiek als politiebureau gebouwd pand. ■

Honderd jaar Gijsbertsen Installatiebedrijf

VAN LOODGIETER TOT INSTALLATIEMONTEUR

Tekst: Marja van de Klok-Schipper

Beelden: archief Gijsbertsen

In 2025 vierde Gijsbertsen Installatiebedrijf uit Putten een bijzondere mijlpaal: het familiebedrijf bestond honderd jaar. Wat in 1925 begon als een klein loodgietersbedrijf aan de Drieseweg, is in een eeuw uitgegroeid tot een modern installatiebedrijf met ongeveer veertig vaste medewerkers. Ondanks alle technische ontwikkelingen zijn de kernwaarden altijd hetzelfde gebleven: vooruitstrevend, betrouwbaar, vakmanschap en een nuchtere Veluwe mentaliteit.

Vier generaties

We spreken Gijs-Hendrik Gijsbertsen (33) en zijn vader Gijs Gijsbertsen (67). Gijs-Hendrik is de vierde generatie die leiding geeft aan het familiebedrijf. Hij volgde zijn vader op, die het installatiebedrijf vanaf 1985 samen met zijn broer Barend leidde. Hoewel Gijs-Hendrik inmiddels de dagelijkse leiding heeft overgenomen, zijn zijn vader Gijs en zijn oom Barend nog steeds betrokken bij het bedrijf. Zij houden zich bezig met calculaties, acquisitie, begeleiding van projecten en het overdragen van hun kennis aan de jongere generatie.

Een bescheiden begin

De geschiedenis van het bedrijf begint in 1925, wanneer overgrootvader Gijs

Gijsbertsen vanuit zijn woning aan de Drieseweg voor zichzelf begint. Zijn werk bestaat vooral uit grondboringen, waterleidingen, gasinstallaties en lood- en zinkwerk. Het gereedschap is eenvoudig, het vervoer gebeurt met een bakfiets en de werkplaats is gevestigd in de oude schuur achter het woonhuis.

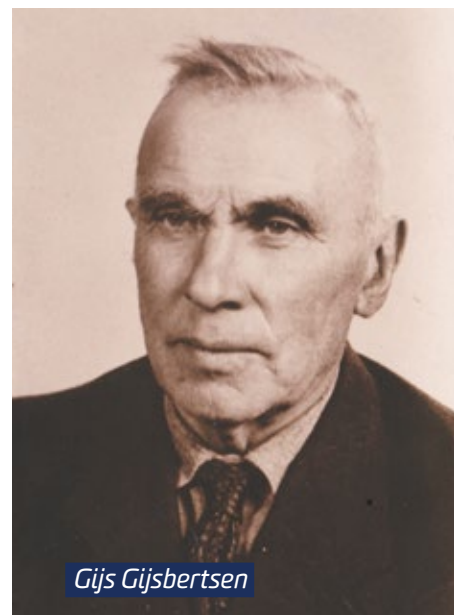
In de jaren twintig en dertig was geld schaars. Regelmatig wordt gewerkt op basis van ruilhandel. Voor het slaan van een waterpomp ontvangt Gijs soms geen geld, maar een varken of een koe. Het illustreert de economische omstandigheden waarin het jonge bedrijf is ontstaan.

Uit die beginperiode is nog altijd een bijzondere soldeerbrander en een bout om goten te solderen (zinkwerk) bewaard gebleven. Met dit gereedschap werden koper- en zinken leidingen gesoldeerd. Het vormt een tastbare herinnering aan het ambachtelijke vakmanschap waarmee de onderneming werd opgebouwd.

Oorlogsjaren

Binnen de familie leeft nog altijd het verhaal dat Gijs tijdens de razzia wist te ontkomen door zich als dominee te vermommen met een zwart pak en een hoge hoed.

Gijs was jarenlang koster van de kerk en stond bekend om zijn maatschappelijke betrokkenheid. Wanneer mensen het financieel moeilijk hadden, hielp hij soms uit eigen middelen.

Tweede generatie

Na Gijs neemt zijn zoon Thijmen Gijsbertsen (1896–1964) het bedrijf over. Samen met zijn vrouw Alie bouwt hij de onderneming verder uit. Met de opkomst van aardgas verschuift het werk geleidelijk van waterleidingen naar verwarmingsinstallaties, moederhaarden, gasgeisers en loodgieterswerk.

Alie vervult daarbij een onmisbare rol achter de schermen.

Zoals bij veel familiebedrijven uit die tijd draagt zij een belangrijk deel van de administratie en organisatie, waardoor het bedrijf verder kan groeien.

Thijmen Gijsbertsen

Derde generatie

Na het vroegtijdig overlijden van Thijmen neemt zijn zoon Gijs al op achttienjarige leeftijd het bedrijf over. Zes jaar lang runt hij de onderneming alleen. Daarna sluit zijn jongere broer Barend zich bij hem aan. Samen leiden zij het bedrijf gedurende tientallen jaren.

Onder hun leiding maakt Gijsbertsen Installatiebedrijf de overstap naar centrale verwarmingsinstallaties met cv-ketels en radiatoren. Later volgen kunststof leidingsystemen, mechanische ventilatie en steeds modernere installatietechnieken.

De huisvesting groeit mee met het bedrijf. In 1983 wordt aan de Drieseweg nieuw gebouwd. Uiteindelijk verhuist het bedrijf in 1999 naar een modern bedrijfspand op het bedrijventerrein Hoge Eng in Putten. Daarmee wordt een nieuwe stap gezet in de professionalisering van de onderneming.

Nieuwbouw Drieseweg 1984

Vierde generatie

Sinds 2018 staat de vierde generatie aan het roer. De huidige directeur Gijs-Hendrik had aanvankelijk niet de bedoeling het familiebedrijf over te nemen. Eerst werkte hij zeven jaar bij een ander installatiebedrijf en studeerde Technische Bedrijfskunde. Die ervaring nam hij mee toen hij uiteindelijk toch terugkeerde naar het familiebedrijf.

Onder zijn leiding ontwikkelt Gijsbertsen zich verder tot een moderne W*-installateur. Het bedrijf houdt zich niet alleen bezig met verwarming, maar ook met koeling, ventilatie, sanitair en duurzame energiesystemen.

**Werktuigbouwkunde*

Een belangrijke ontwikkeling is de introductie van warmtepompen en energiezuinige installaties. Door de invoering van gasloos bouwen en de BENG (Bijna EnergieNeutrale Gebouwen)-eisen verandert het vakgebied in hoog tempo. Gijsbertsen kiest ervoor hierin voorop te lopen en investeert voortdurend in nieuwe technieken, zoals warmtepompen die

gecombineerd worden met vloerverwarming voor zowel verwarmen als koelen.

Vanwege de verdere groei van het bedrijf zal ook de zus van de huidige directeur toetreden tot de directie. Zij zal zich richten op de algemene bedrijfsvoering, terwijl haar broer verantwoordelijk blijft voor de technische ontwikkeling en commerciële activiteiten.

Van loodgieter naar totaalinstallateur

De technische ontwikkelingen van de afgelopen eeuw zijn indrukwekkend. Waar vroeger lood- en koperen leidingen met de hand werden gesoldeerd en verwarmingsinstallaties vooral uit moederhaarden en cv-ketels bestonden, vraagt het installatievak tegenwoordig om kennis van warmtepompen, duurzame energiesystemen, regeltechniek en de BENG-eisen voor energiezuinige gebouwen. Het bedrijf heeft zich ontwikkeld tot een complete W-installateur die alle werktuigbouwkundige installaties ontwerpt, realiseert en onderhoudt.

Tot de opdrachtgevers behoren onder meer de basisscholen in Putten, het gemeentehuis, de Andreaskerk en de Rooms-Katholieke kerk. Daarnaast werkt het bedrijf aan omvangrijke renovaties van monumentale gebouwen, waaronder Hebron in Amersfoort.

Nieuwbouw Midden Engweg 1999

Fa G. Gijsbertsen & Zonen

LOOD- EN ZINKWERKERS

Het maken van grondboorings
Aanleg van electra, gas en waterleiding

Drieseweg 16
Putten Gld
Telefoon K 3418-308
Giro 886970
Bankier: Incassobank N.V.

Putten Gld 22 Januari 1958

Rekening voor *den Heer J. Hemel*
Pannenbuurman

1957	Woon	electrische boilen aangesloten	Zegel	0	15
3	meter glas en kabel : arbeid 1.45 p. meter	2.50			
5	afsluiters	95			
1	stukbel p. op de oververhokelaar w.d.	4.60			
3	lasdoppen	90			
1	versterker met ruyg	80			
1	1/2 ohm versterker stop draad	2.50			
1	versterker stop draad 2 x 2 m	1.20			
1	kniesplaat 14 m m	1.35			
1	thee 14 m m	25			
1	stop draad met opstop draad	7.75			
1	stop draad 11 m m	45			
1/2	kg koper draad	3			
1	thee 1/2 ohm versterker	90			
4	stukbel p. op de oververhokelaar	2			
6	uur arbeid 12.50 per uur	75			
		454.30			
		9.00			
		463.30			

G. Gijsbertsen
1958

Rekening 1958

Firma Gijsbertsen en Zonen

LOOD- EN ZINKWERKERS

Het maken van grondboorings
Aanleg van Elektra, Gas- en Waterleiding

Drieseweg 16, Putten
Telefoon (03418) 1308, Giro 880 470

Putten *Deembank*

Rekening voor *den Heer P. de Boer*
Stationstr.

1960	Zegel	0	15
9/4	reparatie waterleiding	2.50	
9/10	reparatie electrisch	2	
9/10	electrisch schuur opgelegd		
	aan T.L. 65 W compleet	46.40	
	2 stukken kabel	1.40	
	1 buisloos	1.40	
	1 afsluiter 40	3.52	
	1 stopcontact 40	5.52	
	4.75 meter kabel 4 x 2.5 mm	7.00	
	2 meter 2 x 2.5 mm	2.40	
	32 kabelnadel	4.80	
	2 aardpenningen	15.00	
	2 meter draad 6 mm	1	
	0.50 meter grondkabel	24.40	
	1.50 meter elektrisch draad 1/4	0.90	
	1.75 p. lichte 70	0.60	
	1 aardfout schakelaar 4 polig	43	
	1 rechte wortel	1.20	
	1 laatste wortel	1.35	
	32 meter draad 2.5 mm	5.76	
	18 lasdoppen en Schroeven p. op de	2.75	
	16 uur arbeid 13.50	31.50	
	19 uur arbeid 10.20	4.20	
		214.01	

G. Gijsbertsen
1960

Rekening 1960

Vakmanschap blijft de basis

Ondanks alle technische veranderingen blijft vakmanschap centraal staan. Gijsbertsen is een erkend leerbedrijf en werkt nauw samen met opleidingen om jonge monteurs op te leiden. Goede vakmensen zijn schaars, waardoor investeren in de volgende generatie noodzakelijk is.

Opvallend is dat veel medewerkers al tientallen jaren in dienst zijn. Sommigen werken al meer dan veertig jaar bij het bedrijf. Daardoor blijft veel kennis en ervaring behouden.

Betrouwbaar en nuchter

Wanneer gevraagd wordt naar de identiteit van het bedrijf, vallen steeds dezelfde woorden: betrouwbaar, nuchter en no-nonsense. Juist deze eigenschappen zorgen ervoor dat veel klanten al generaties lang terugkomen.

bedrijfsarchief aanwezig is. Opmerkelijk genoeg behoort de betreffende familie nog steeds tot de klantenkring. Daarmee vormt zij een tastbaar bewijs van een eeuw wederzijds vertrouwen.

Na honderd jaar kijkt Gijsbertsen Installatiebedrijf met trots terug op zijn geschiedenis. Van een bakfiets aan de Drieseweg tot een modern installatiebedrijf dat vooroploopt in duurzame techniek: de kern van het bedrijf is in al die jaren onveranderd gebleven. Vakmanschap, betrouwbaarheid en betrokkenheid vormen nog altijd het fundament waarop de vierde generatie verder bouwt.

v.l.n.r. Barend, Gijs-Hendrik en Gijs Gijsbertsen

Een mooi voorbeeld daarvan is een rekening uit 1940 die nog altijd in het

WIJ MAKEN GESCHIEDENIS
Bouw jij met ons mee?

T. +31 341 353 829 E. info@jansentechniek.nl

JANSEN
 TECHNIK | CONTROL SYSTEMS

van de Mheen

Grondwerken b.v.

- afvalinzameling en verwerking
- verhuur containers (afval-, opslag- en rolcontainers)
- zand-, grind-, mijnsteen- en gebroken puinhandel
- grond- en sloopwerken
- verhuur grondverzetmachines, mobiele zeef en puinbreker

Tel 0341-356050

3882 NH Putten

Stenenkamerseweg 20

info@vandemheengrondwerken.nl

www.vandemheengrondwerken.nl

H. van Hunen

**SERVICE OP NIVEAU KRIJGT U
 BIJ ONS AL 85 JAAR KADO**

**SCHERPE PRIJZEN!
 GRATIS BEZORGD!
 EIGEN TECHNISCHE DIENST!**

Bakkerstraat 17 - Putten - Steenstr.11 Arnhem - www.vanHunen.nl

Putters Praoten: 'S WOENSDAGS NOR DE MAREKT

Tekst: Renger van Renger Geurts

Beelden: eigen archief

Zo a'jolie weten, is ut 's woensdagssma-reges marekt in Putten en dat was vrogger vur de boeren een drukke dag. Bie ons thuus brocht mien vaoder 's woensdagss-mareges net as de melkbussen ok de eier-kisten nor de weg. Klaas van de Kamp ree op woensdag mit z'n vrachtwagen roend en haolden bie de boeren de eierkisten op um ze nor de Eierhal in Putten te brengen. In de Eierhal stungen lange schagen waar ze de eierkisten op zetten. Op elke kist stung de naam van de boer, je han kisten van vuufhoenderd, vuuf lagen van hoenderd, of van zeshoenderd, vier lagen van hoenderdvuufstig eier. Mien vaoder gung dan op de fiets nor ut darep en as hie bie de Eierhal ankwam, dan stungen z'n eierkisten al klaor op de schraag. Dan dee hie de deksels van de eierkisten los, zodat de eierhandelaren de eier goed zien kon as ze langestkwammen. De handelaren bekeken de eier en dan begos ut vragen en biejen tot op een kwart- cent per ei en op ut lest mit handjeklap geluk geven en contant betaolen. De eierhandelaar zorgden d'r vur dat de kisten leeg'emaakt worren en Klaas van de Kamp zetten mit de vrachtwagen de lege eierkisten weer an de dam.

Umdat ik in dee tied in Hunen op school zat, kwam ik niet vaak in ut darep, mar as ut vakantie van school was, dan mog ik nor de marekt. Ik kreeg dan van moe een kwartjen mee um iets lekkers te kopen en as ik op de marekt ankwam, dan gung ik eerst nor pa in de Eierhal um an hum te vragen of de eier duur waren. As de eier duur waren of nog beter, duurder as de week d'r vur, dan kreeg ik van pa ok nog wat geld, mar... as de eier minder opbrochten as veurige week, dan was ut foute boel en kreeg ik niks extra's.

Ik ging dan veerder de marekt op um te kieken wat ik vur mien kwartjen zou kopen, d'r was vanzelf van alles zat. D'r waren kramen mit greunten en veul kramen mit lappen stof um kleer van te maken en gelukkig ok een ijscokar en een kraam mit snoepgoed. Dan was d'r ok nog een petat-kraam, mar ik mog van vaoder geen petat kopen. Hie zei: "Je bin toch wel goed wies, je gaon toch geen kwartjen vur één erepel betaolen." Laoter bin ik over dat probleem heen'estapt en kocht ik wel us een petatjen.

In de zoemer waren d'r ok kramen mit standwarekers, dee je van allerlei spullen probeerden te verkopen dee d'r op de marekt heel handig uutzien, mar waar je thuus niks mee kun. Dan was d'r ok nog een koopman dee Teun heetten, een kèl

mit een hoge zwarte hoed op, dee benanen verkocht. Hie stung op een vrachtwagen en had altied een hoop volk bie z'n wagen. Vur een bepaolde prijs dee hie d'r steeds meer benanen bie, tot'r één reup "Mien!" en dus de koper was. Hie vreug ok altied of d'r soms minsen waren dee wouwen preuven, dee leut hie dan op de wagen kommen en dan hul hie ze een benaan vur en mit dat ze toehapten, drukten hie de benaan zo veer achter in d'r keel dat ze biekans stikten; dit tot vermaak van de umstanders.

A'je an de are kant van de marekt ofgungen, dan kwam je bie "De Heerd" van Garrit van Dam, an de kant waar noen "De Hertogh" is. Daor ha'je an de achteringang van "De Heerd" een zaoltjen mit tafels en stoelen. Op woensdag streiden ze daor een laag zaagsel op de groend, dan kon de boeren op de klompen binnenkommen en degenen dee tebak pruumden, kon van d'r of tuffen. In datzelfde zaoltjen kwammen 's woensdagssmareges um de veertien dagen ok een paar minsen van de melkfabriek an de Stetionsstraat um an de boeren ut melkgeld uut te betaolen. Alles contant van eiges, ut geld zat in een brevezak mit ut bussennummer van de boer d'rop. Dat was dan ok een mooie gelegenheid um ut één en 't aar mit een borreltjen of te maken.

Buuten um de hoek was ok nog de keuje-marekt, waar de kleine keujen in manden en de zouters achter hekjes op een koper laggen te wachten. Laoter is de keuje-market verplaost nor een schuur bie ut begin van de Pepiermakerstraat.

In 1977 is de Eierhal of'ebreuken um plaos te maken vur ut nieje gemeentehuus en um deezelfde tied is ok de schuur vur de keujemarket 'esloopt. Toe was ut dus gebeurd mit de eier- en keujehandel op de marekt. Mit de grote antallen dee d'r op ut moment umgaon, is dat ok nie meer te doen. De weekmarekt is t'r nog steeds 's woensdagssmareges en wordt deur de minsen uut Putten en umstreken en deur de toeristen druk bezocht.

Veehandelaar Jan Posthouwer

Geef deze gezichten een naam

AFLEVERING 89

Tekst: Marco Kleijer

Fotografie: eigen foto's/archiefbeeld

Uitgelicht

In dit deel van "Geef deze gezichten een naam" willen we Hiltje van der Wal uitlichten.

Hiltje werd op 14 november 1891 geboren in Luinjeberd, Friesland. Zij was een dochter uit het huwelijk van Jan Aukes van der Wal en Antje Slof.

Van Hiltje hebben we 1 pasfoto waarbij zij door 1 persoon werd herkend.

Hiltje trouwde op 28 juni 1913 in het Friese Aengwirden met Lijsbertus Bouterse. Hij was een zoon van Anthony Bouterse en Aagje Jongejans en kwam uit Sloten, Noord-Holland.

Vrouw van een politieman

Bij sommige beroepen is een vaste woonplaats niet vanzelfsprekend. Een dominee heeft grote kans om achtereenvolgens in meerdere gemeentes te wonen als hij daar beroepen wordt. Zijn vrouw en gezin verhuizen dientengevolge vanzelfsprekend mee. Een andere beroepsgroep die dit lot treft, is die van de politie. Hiltjes man werkte bij de politie en door die beroepskeuze kwamen zij na enige omzwervingen in Putten terecht.

Van Buitenpost naar Putten

Lijsbertus werd eind 1903 opgeroepen voor militaire dienst. Hij was toen tuinman. Begin

1904 werd hij ingelijfd bij het 2^e regiment Huzaren, een cavalerie-eenheid. Ik neem aan dat Lijsbertus vanuit die positie bij de marechaussee terecht kwam, wat in die tijd niet ongebruikelijk was. Zijn achtergrond bij de huzaren maakte hem uitermate geschikt voor bereden marechausseewerk, hij kon al goed rijden en omgaan met paarden.

Zo begon Lijsbertus in 1907 zijn carrière bij de marechaussee in het Friese plaatsje Buitenpost. Na twee jaar werd hij overgeplaatst naar Dokkum en weer twee jaar later naar Heerenveen.

Ik stel me zo voor dat Hiltje en Lijsbertus elkaar in die periode hebben leren kennen. Luinjeberd, waar Hiltje woonde, ligt maar zo'n 5 kilometer van Heerenveen verwijderd.

In 1912 werd Lijsbertus overgeplaatst naar Meppel en slechts een jaar later naar Uithuizen. In de tussentijd was het stel getrouwd en in Uithuizen werd hun eerste kind geboren, een dochter met de naam Antje.

Eind 1917 kwam het jonge gezin naar de gemeente Putten waar Lijsbertus veldwachter werd. Ze betrokken een woning aan de Dorpsstraat 34. Deze lag tegenover het gemeentehuis, waar destijds ook de politie was gehuisvest. In 1919 werd in Putten hun tweede kind geboren, een zoon met de naam Lijsbertus Anthonij.

Chef-veldwachter

De marechaussee was een gendarmerie-eenheid van de landmacht met zowel militaire als civiele politietaken, vooral op het platteland. De overstap naar veldwachter was daarom niet onlogisch. Een veldwachter was ordehandhaver op het platteland.

Daarnaast neem ik aan dat het jonge gezin op zoek was naar meer stabiliteit, in plaats van iedere paar jaar overgeplaatst worden.

Eind 1923 werd Lijsbertus benoemd tot chef-veldwachter en werd daarmee verantwoordelijk voor het aansturen van alle veldwachters in Putten.

Stationsstraat

In 1922 werd door Lijsbertus Bouterse een nieuwe woning aan de Stationsstraat 23 gebouwd. Het jaar daarop verhuisde het gezin naar dit nieuwe adres. Het lijkt erop dat Lijsbertus een vooruitziende blik had. In 1933 verhuisde het gemeentehuis, inclusief de politie, naar de Stationsstraat 1, op slechts 150 meter verwijderd van zijn huis. Het jaar daarvoor nog vierde Lijsbertus zijn zilveren jubileum, "waarop hij voor 25 jaren bij het politiewezen in dienst trad. De jubilaris diende hiervan 14 jaren de gemeente Putten in trouwe dienstbetrachting".

Eervol ontslag

Op zijn eigen verzoek werd op 1 september 1940 eervol ontslag verleend aan Lijsbertus, hij was toen 55 jaar. Nederland was op dat moment bijna 4 maanden bezet door Nazi-Duitsland. Dat de bezetting duidelijk effect had op de politie van Putten blijkt uit het volgende artikel in De Harderwijker van 8 november 1940.

"Om aan de gem.-veldwachters v.d. Kleut en Kleinendorst een gratificatie toe te staan van f 85,-. De Voorz. zegt, dat door omstandigheden buiten het beleid van hem om de benoeming van een veldwachter in de vacature van den heer Bouterse, die op 1 Sept. met pensioen ging, is vertraagd en dat eerst 15 Oct. de nieuwe functionarissen in dienst kwam. Door de vele maatregelen der Duitsche autoriteiten hebben de veldwachters nu extra veel werk te verrichten en kwam het B. en W. billijk voor het salaris over die 6 weken van den afgetreden veldwachter onder hen te verdeelen.

De heer v. Ganswijk stemt van harte in met dit voorstel, vooral omdat voor de verhooging van het tractement, waar eerder toe werd besloten, nog geen toestemming is verkregen.

De heer Jansen informeert, of die z.g. seizoensplaatsbijslag van terugwerkende kracht is, want deze komt z.i. ook toe aan den gepensioneerden veldwachter Bouterse. De Voorz. meent, dat dit zeker het geval zal zijn. Wordt goedgekeurd."

Op de bovenstaande foto, uit "Putten in oude ansichten", zien we Bouterse met de hiervoor genoemde collega's Kleinendorst en van de Kleut.

Van links naar rechts: veldwachter Kleinendorst, opperwachtmeester van der Krol, rijksveldwachter Bosman, nachtwacht Pieper (over wie ik eerder schreef in "Geef deze gezichten een naam", deel 85), veldwachter van de Kleut en chef-veldwachter Bouterse.

Overlijden

Hiltje overleed op 17 april 1973 op 81-jarige leeftijd en ligt, samen met haar man, begraven op de Oude Algemene Begraafplaats aan de Engweg in Putten in graf II 1080. Op de grafsteen staat per abuis Tjalleberd als geboorteplaats, een dorp dat pal naast de daadwerkelijke geboorteplaats Luinjeberd ligt. ■

*Heeft u een vraag of tip voor de rubriek **Geef deze gezichten een naam?***

Neem dan contact op met Marco Kleijer 06-22726857, marco.kleijer@vrogger.nl of Tijs van den Brink 0342-418503, t.brink1@upcmail.nl

Nieuws uit het museum

De Tien Malen

Tekst: Peter Vink (06-51179335)

Drukke maanden

De maanden juli en augustus zijn ook voor ons museum zeer drukke maanden. We zijn extra dagen open, ontvangen meer bezoekers (met name toeristen) en werken mee aan de presentatie vanuit het PCEP op diverse evenementen in Putten, denk aan de zomermarkten, de braderieën, het Oogstfeest etc.

Wat willen bezoekers?

Naast deze operationele zaken maken we ook tijd voor een training voor onze gastvrouwen en gastheren door Erfgoed Gelderland. We hebben het dan ook over het ontvangen van bezoekers. Hoe ontvang je hen? Dat vinden we altijd lastig. Willen ze veel informatie van ons of gaan ze liever hun eigen gang? En elke

bezoeker is anders. Voor ons de kunst om aan te voelen wat een bezoeker wil. Gaat u zelf maar na, hoe wilt u ontvangen worden in een museum?

Kerstexpo in voorbereiding

Ook zijn we met een aparte groep druk bezig de Kerstexpo 2026 in te vullen. Die expositie krijgt dit jaar een "Puttens gezicht". In de volgende uitgave van de Graver kunt u hier meer over lezen.

Nieuwsgierig

We zijn als museum ook best een beetje nieuwsgierig. We willen graag weten waar onze bezoekers vandaan komen en hoe ze ons museum "op het spoor" zijn gekomen. Daarom vragen we bezoekers naar de postcode van hun woonadres.

Opvallend vaak reageren mensen met welk adres wilt u hebben? We wonen in het Westen, maar hebben een tweede huisje op de Veluwe. Wij in Putten beleven het misschien niet meer zo bewust, maar je wilt niet weten hoe geliefd de Veluwe is bij de Westerlingen.

Open Monumentendag

Zaterdag 12 september is ons museum de gehele dag open. Het is dan Open Monumentendag in Nederland. De tijdelijke expositie over Cornelis Jetses, die tot dusver bijzonder veel bezoekers trekt, is nog te bezichtigen tot en met zaterdag 31 oktober.

Meer en actuele informatie op onze site www.detienmalen.nl

Van de penningmeester

Omvangrijke klus

De taken van de penningmeester worden steeds omvangrijker en omvatten alle activiteiten van het Puttens Historisch Genootschap. Denk hierbij aan alle financiële handelingen van boekhouding, alle bankhandelingen, donateursinbreng en fondsenwerving, maar ook de administratie van de boekwinkel met btw-aangifte. Daar is nu het nieuwe Erfgoed Informatiecentrum nog bij gekomen, wat nogal wat creativiteit vraagt om het financieel allemaal rond te krijgen.

Dat kan beter

Wij merken dat er een groot draagvlak is voor het behoud en uitdragen van de

historie van ons mooie dorp. Door de brede steun van donateurs, vrienden en adverteerders hebben we redelijk vaste basis, maar op dit moment is niet meer zo'n 10% van de huishoudens in Putten donateur. Dit kan echt beter als we het vergelijken met omliggende gemeenten. Dus mocht de gelegenheid zich voordoen, motiveer mensen zich aan te melden via de website (zie pagina Lidmaatschap).

Meer?

Alle lof voor onze bestaande donateurs, want al 90% heeft zijn donatie voor 2026 overgemaakt. Voor de overige 10% houden wij ons beleefd aanbevolen.

Een groot deel heeft een machtiging tot automatische incasso afgegeven. Dit is voor ons gemakkelijk, maar heeft ook een nadeel. Het bedrag blijft namelijk hetgeen ooit is opgegeven, terwijl de zelf-betalers nogal eens een wat hoger bedrag overmaken. Als u bereid bent een hoger bedrag te geven, dan kunt u een extra storting doen of een mailtje naar de penningmeester sturen met het verzoek het bedrag aan te passen. Gezien de uitdagingen van de komende jaren is een extra bijdrage zeer welkom.

Met vriendelijke groet,
Aart van de Mheen
penningmeester@phg-putten.nl

Nieuws van het PCEP

PLATFORM
CULTUURHISTORISCH
ERFGOED
PUTTEN

Tekst: Johan Grift

Op 16 juni jl. was onze tweede PCEP-bijeenkomst in 2026. Deze werd voor het eerst gehouden in het Erfgoed Informatiehuis aan de Achterstraat 21.

Inrichting Erfgoed Informatiehuis

Vooraf werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om de ruimtes te bekijken. Het honk (hoek Achterstraat-Molenstraat) is ingericht in de sfeer van vroeger met meubelen uit de Snuffelhal. De functionele plekken (Molenstraat) voor de erfgoedpartijen en werkgroepen van het PHG zijn ingericht met bureaus. Invulling van hardware, software, laptops, informatiezuil en presentatiescherm volgt zo snel mogelijk, evenals de website (digitaal erfgoedplatform). De grote ruimte (Achterstraat) wordt al gebruikt als vergaderruimte en wordt de komende tijd ingericht als presentatieruimte van de aangesloten erfgoedpartijen, met aan de wanden afbeeldingen over de geschiedenis en het Verhaal van Putten.

Positief

Allen waren positief over de voortgang van het Erfgoed Informatiehuis en blij dat we als erfgoedpartijen nu over een eigen fysieke locatie beschikken. Op de oproep in de vorige Graver voor vrijwilligers als gastvrouwen en gastheren is positief gereageerd door zeven personen. Het Erfgoed Informatiehuis wordt officieel geopend op zaterdag 12 september a.s. en is tevens het startpunt voor de Open Monumentendag. Hierover leest u meer in dit nummer van Gert van Beek.

Periodiek overleg

Jaarlijks komt het PCEP vier keer bij elkaar, samen met de gemeente, VVV en Cultuurkust. Naast algemene zaken aangaande het Erfgoed Informatiehuis, praten de erfgoedpartijen elkaar tijdens de bijeenkomst bij over de gehouden en komende activiteiten van de eigen organisatie.

Workshops en gedragscode

In opdracht van de gemeente organiseert Cultuurkust workshops over bijv. sociale veiligheid en communicatie. Naar aanleiding van de workshop sociale veiligheid heeft het PHG een gedragscode opgesteld. Deze wordt op een later moment gedeeld met de andere erfgoedorganisaties. Op deze wijze profiteren alle partijen van de samenwerking en hun deelname aan het PCEP en werken zij aan de verdere professionalisering van de eigen organisatie volgens het vitaliteitsprogramma van de gemeente en Cultuurkust.

Nieuws bijeenkomst 16 juni

Door Marieke Grift van het VVV werden

de erfgoedorganisaties op 16 juni bijgepraat over de komende evenementen. Dit zijn o.a. het evenement Wildgroeï (winkelcentrum) en De Gelderse Dag. Beide vinden plaats op zaterdag 26 september. In december wordt er ook dit jaar weer een Winterfeest georganiseerd door het VVV in het winkelcentrum. De braderieën evenals de zomermarkten en het Oogstfeest op de Mariahoeve zijn, als u dit leest, alweer geweest.

Tot slot

Wij merken dat de Puttense gemeenschap en de plaatselijke politieke partijen positief reageren op de ontwikkeling van het Erfgoed Informatiehuis. Met deze constatering zien we de toekomst van het PCEP en het Erfgoed Informatiehuis vol vertrouwen tegemoet. ■

BIKE Totaal
GEURTS

sinds 1946

Telgterweg 8
3881 LM Putten
0341 351 553
info@geurts-tweewielers.nl

Vrijheidslaan 2
3861 JA Nijkerk
033 245 1427
nijkerk@geurts-tweewielers.nl

Dealer van:

**Batavus, Carqon, Cortina, Cube, Dutch ID, Gazelle,
Koga, Lovens, Merida, Sparta & Urban Arrow**

www.biketotaalgeurts.nl

Museumboerderij Mariahoeve

Tekst: Gerard van Eijden

Beelden Oogstfeest 2025 (Janny Veldhuis) en 2026 (Jibbe van Bekkum)

De Evenementencommissie

De drie grotere jaarlijkse evenementen van de Mariahoeve: het Oogstfeest, het Knolletjesfeest en de Ossenmarkt worden door de leden van de Evenementencommissie georganiseerd. Onder de inspirerende leiding van voorzitter Ko van Schaik zijn deze vrijwilligers vooral bezig om oude tradities in ere te houden.

Zo vinden ze het mooi om de rogge te zaaien, te verzorgen, te zichten en uiteindelijk te dorsen. De vrijwilligers vinden het

mooi om na de roggeoogst de knollen te zaaien, waarmee vroeger de drie zussen Geertje, Steventje en Maria in het najaar hun koeien voerden en waarvan ze zelf ook nog wat aten. Ze vinden het mooi om op de Ossenmarkt een paar koeien aan een hek te zetten, in een ultieme poging om toch nog wat levend vee aan het publiek te laten zien. Een schamel restant van de grote aanvoer van vee van weleer.

De meeste leden van de Evenementencommissie zijn van boerenkomst. Waarschijnlijk mede daardoor vinden ze het leuk om op deze wijze herinneringen op te halen uit hun vroege jeugd. Maar er zijn ook leden die vanwege hun jonge leeftijd dit boerenwerk nooit op deze wijze zelf hebben uitgevoerd, maar het toch heel erg interessant vinden. Commissielid Nico van den Berg was bijvoorbeeld al als vijftienjarige op een van de eerste Oogstfeesten te vinden om zich te bewamen in het zichten van de rogge. Vanwege hun interesse in het nostalgische boerenwerk doen deze jonge mensen actief en enthousiast mee in de Evenementencommissie.

Een paar commissieleden hebben gezamenlijk een oude dorsmachine in bezit die op het Oogstfeest en de Ossenmarkt wordt gebruikt om de rogge te dorsen. Een commissielid met twee technische rechterhandjes, Lampje is de bijnaam van Wim van den Berg, heeft een oude een-

cilinder Lanz Bulldog-trekker die de dorsmachine aandrijft. In hun boerenoutfit dorsende leden van de Evenementencommissie de rogge van de Mariahoeve op het Oogstfeest en de Ossenmarkt. Een prachtig gezicht, zwetende mannen die hard moeten werken om de machine van rogge te voorzien. Dat vormt zo'n mooi plaatje waardoor deze Evenementencommissie met zijn machines zelfs uitgenodigd wordt op andere evenementen. Zo dorsen zij bijvoorbeeld tijdens de Open Monumentendag bij de molen "De Hoop" in Harderwijk.

Andere leden van deze Evenementencommissie vormen de "Melkmoesmeisjes". Zij maken voor het Oogstfeest

tegenwoordig wel vier "speciekupen" melkmoes en toch moeten ze altijd al aan het begin van de middag "Nee" verkopen. Deze melkmoes, je vindt het heerlijk of je gruwet ervan, is voor veel Oogstfeestbezoekers de reden om naar de Kiefveldersteeg te rijden. De "Melkmoesmeisjes" brengen in Puttense klederdracht ook nog hun zelfgemaakte advocaat aan de man/de vrouw op de drie evenementen. Niet alleen omdat op deze wijze opbrengsten voor de Mariahoeve gegenereerd worden, maar vooral omdat ze het met elkaar leuk vinden om dit nostalgische werk uit te voeren.

De vrijwilligers van Museumboerderij Mariahoeve proberen het verhaal van de drie zussen, die op een indrukwekkende wijze sober maar tevreden leefden, levend te houden. Door de mannen van de "Harde Werkers", die het museum en het terrein onderhouden. Door de gidsen, die het bijzondere verhaal vertellen aan de bezoekers. Door de vrijwilligers in de horeca, die er indirect voor zorgen dat het allemaal betaald kan worden. Maar de leden van de Evenementencommissie houden het verhaal levend door zelf het werk te doen zoals dat in de tijd van de gezusters ook gebeurde.

Wat is het toch een indrukwekkend fenomeen: meer dan zeventig vrijwilligers die op allerlei wijzen de Mariahoeve levend houden! ■

Schenken voor expositie '80 jaar Vrijheid'

(DEEL 2)

Tekst: Commissie Acceptatie en Onderhoud roerende monumenten

Foto's: Jibbe van Bekkum

Inzameldagen

Museum De Tien Malen organiseerde eind 2024 en begin 2025 twee inzameldagen voorafgaand aan de expositie '80 jaar Vrijheid' in 2025 en hierop is enthousiast gereageerd. Op deze manier konden wij samen met de inwoners van Putten en omstreken een mooie tentoonstelling inrichten, gecombineerd met objecten uit de eigen museumcollectie.

Geschonken objecten

Naast enkele objecten die we in bruikleen hebben gehad, zijn er mooie schenkingen ontvangen. Hieronder volgt deel 2 van het overzicht van de geschonken objecten.

Herdenkingskruik Mobilisatie 1939

Lege jeneverkruik van geglaazuurd aardewerk, geproduceerd in 1939 vanwege de mobilisatie van het Nederlandse leger in augustus 1939. De kruik bevat de tekst 'Mobilisatie 1939' en is rondom gedecoreerd met afbeeldingen van geweren, vliegtuigen en uniformonderdelen met op de achtergrond een hekwerk van prikkeldraad. Een aardewerken dop met daarin een kurk zorgt voor de afsluiting van de kruik. Op de dop staan decoraties in het teken van het Nederlands Koninklijk Huis met onder andere de appeltjes van Oranje. De kruik is gefabriceerd door de N.V. Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland in Gouda. Vervolgens werd deze met jenever gevuld en verkocht door J.G. Coymans & Zoon N.V. in Den Bosch. De jeneverkruik kon door gemobiliseerde soldaten gekocht worden. In totaal zijn in 1939 en 1940 drie van deze kruiken met verschillende decoraties gemaakt.

Doos van karton voor illegale radio

Kleine kartonnen doos, in de vorm van een boek, voor het verstoppertje van een illegale radio tijdens de Tweede Wereldoorlog. De kaft van het zogenaamde boek is bruin gemarmerd en de rug is groen.

In mei 1943 kregen de Nederlanders van de bezetter te horen dat ze hun radio's

moesten inleveren. Dit deden de Duitsers om te voorkomen dat men naar verboden radiostations zoals de BBC of Radio Oranje zou gaan luisteren. Vanaf dat moment kon Nederland alleen nog met zelfgebouwde of niet-ingeleverde radio's stiekem luisteren naar 'onze' zenders.

Het is onbekend wie zijn radio in deze kartonnen doos heeft verstopt. Mocht iemand het weten, dan horen wij het graag.

Parachute

Groene, rechthoekige parachute die in het bezit is geweest van de familie Schuld, Peerweg in de Nijkerkse buurtschap

Appel. Herman Schuld heeft onderdak geboden aan vele vliegtuigbemanningsleden welke door het verzet via ontsnappingslijnen (piloten-hulp) naar bevrijd of neutraal gebied werden gebracht. Van daaruit konden zij terugkeren en ingezet worden voor nieuwe missies. De parachute is waarschijnlijk van een bemanningslid geweest die is opgevangen door de familie Schuld.

Ontwerptekening De Herdenkingshof

Prof. J.T.P. Bijhouwer ontwierp een recht-hoekige binnenhof waarin buxushagen 600 vakken vormen op een ondergrond van grind. Zij verbeelden de leegte die de slachtoffers van de razzia achterlieten.

De stille binnenhof wordt omgeven door beukenhagen met in de lengteas een halfronde nis waarin het beeld van Marie Andriessen opgesteld is. Museum De Tien Malen heeft een kopie van deze ontwerp-tekening ontvangen.

Tegel 'Verzet voor vaderland spoorweg-staking sept. 1944 mei 1945'

Cloisonné tegel voorstellende een seinpaal met opschrift en twee naast elkaar liggende rails die door de groene weilanden lopen. Op de achtergrond een dorp met daarboven wolkenpartijen.

Tegel 'Voedsel - Vrede - Vrijheid 29 april - 1945 - 5 mei'

Cloisonné tegel voorstellende een vrouw met een kind aan de hand die beiden zwaaien naar twee overvliegende vliegtuigen die voedsel dropen in een Nederlands landschap. Op de achtergrond

een dorp met een stralende opkomende zon. De voorstelling verwijst naar Operatie Manna waarbij onder leiding van de Britten voedsel werd afgeworpen in hongerend West-Nederland.

Beide tegels komen uit de serie Oorlogs Tegels van de ontwerper Henk Tieman; vervaardigd in Delft door de Plaatelbakkerij De Koninklijke Porcelayne Fles.

Krans met klaprozen (poppies) met lint

Krans gemaakt van kunststof klaprozen en voorzien van een lint met tekst 'Lest we forget'. Deze krans is 18 april 2025 gelegd bij het oorlogsmonument 'Monument voor Canadese militairen' opgericht ter nagedachtenis aan vier Canadese soldaten van de 5^e Canadese Tankdivisie die sneuvelden bij de bevrijding van Putten, in de nacht van 17 op 18 april 1945. Het monument staat aan de Voorthuizerstraat in Putten.

In de Poppy Factory (Engeland) worden de klaprozen gemaakt door veteranen en met de verkoop ondersteunt The Royal British Legion veteranen die gehandicapt zijn geraakt in de strijd.

Kunt u ons meer vertellen over deze objecten? Wij ontvangen aanvullende informatie of correcties graag via info@detienmalen.nl. Heeft u nog voorwerpen die betrekking hebben op de Tweede Wereldoorlog? Deze kunt u nog steeds aan ons schenken voor een volgende expositie.

Collectie Museum De Tien Malen

Tekst: Commissie Acceptatie en Onderhoud roerende monumenten

Foto's: Jibbe van Bekkum

Uitbreiding permanente collectie

Ons museum heeft de permanente collectie uitgebreid met twee schenkingen die vervaardigd zijn van dierlijke materialen: een koehoorn en een varkensbot. Beide voorwerpen zijn afkomstig van de boerderij van de familie Van den Hazel aan de Knapzaksteeg in Putten.

Daarnaast heeft het museum inmaakpotten ontvangen, die toegevoegd zijn aan de collectie.

Oliekan van een koehoorn

De iets gebogen koehoorn is 13 cm en heeft een doorsnede van bijna 5 cm. Het puntige uiteinde is afgezaagd en de ontstane opening is voorzien van een ijzeren ringetje. De aanzet van de hoorn is door middel van 8 spijkertjes afgesloten met een op maat gemaakt stukje hout.

De buitenste laag van een hoorn bestaat uit keratine, net als onze nagels. Koehoorns in verschillende vormen en maten worden al eeuwenlang door mensen voor veel verschillende doeleinden gebruikt. Het was ook niet moeilijk om aan een hoorn te komen. Als er een beest geslacht werd, ging er bijna niets naar het afval. Ook de hoorns van een koe niet. Na bewerking varieerden de voorwerpen, die ervan gemaakt werden, van praktische hulpmiddelen tot muziekinstrumenten en sieraden. Vaak zijn de hoorns als een houder gebruikt. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

In de visserij behoorde een vethoorntje tot de uitrusting van een visserman. In dat geval vulde men een koehoorn met vet waarin de zeilnaalden bewaard werden

om de zeilen te repareren. Ook een kruithoorn voor buskruit kon gemaakt zijn van een koeienhoorn.

Op de boerderij had de koehoorn na bewerking vele toepassingen. Het kon als trechter gebruikt worden bij het toedienen van medicijnen aan het vee. Of een boer had een koehoorn aan zijn riem hangen met uierzalf erin voor de koeien.

In ons geval is de koehoorn gebruikt als oliekan voor het smeren van machine onderdelen. Het voorwerp is vermoedelijk 100 tot 125 jaar oud en gemaakt door Wienik van den Hazel (1895-1975) op de oude boerderij De Knapzak in Putten.

Het oliekannetje is nog gebruikt door zijn zoon Elbert van den Hazel (1929-) op de nieuwe boerderij (gebouwd in ca. 1925-1926) aan de Knapzaksteeg (voorheen Koeweg).

Steekbotje van een varken

Het voorwerp is gemaakt van de tibia (=scheen) van een varken. Het oorspronkelijk bot is in de lengte gehalveerd en is 16,5 cm lang en aan de top 3 cm dik. De bovenkant van het bot is intact en naar beneden toe in een punt geslepen. Op deze wijze werd het een steekbotje. Ook dit voorwerp is vermoedelijk 100 tot 125 jaar oud.

Het steekbotje is op de boerderij gebruikt bij het naaien van jute zakken. Daarnaast

heeft het een belangrijke rol gespeeld in de dierverzorging. Werkpaarden hadden regelmatig last van de maandagziekte. Dit probleem trad op bij de paarden die de dag ervoor (= zondag) niet gewerkt hadden, terwijl ze net als elke andere dag dezelfde hoeveelheid voeding hadden gekregen. Wat men toen nog niet wist, was dat het paard op een rustdag zeker niet dezelfde hoeveelheid voer moest hebben als tijdens een werkdag. Bij de maandagziekte dacht men dat het bloedgehalte van dien aard was, dat het paard min of meer vergiftigd was door voedingstoffen. Door het paard te laten bloeden nam de overtolligheid aan waarde in het bloed af en knapte het paard op. Meestal werd met het steekbotje in de hals gestoken.

Nu weten we dat er een afwijkende stofwisseling in de spieren op gang komt als het voederrantsoen en de hoeveelheid beweging niet juist op elkaar worden afgestemd. Zodra het paard dan na een rustperiode gaat werken kan het overschot aan energie niet op de juiste manier verbrand worden. Dit kan het begin zijn van spierbevangenschap.

Inmaakpot van Greswaren Teeuwen

Inmaakpot van donkerbruin geglazuurd steengoed met stempel van de fabriek.

De pot is cilindervormig en heeft twee liggende bolle handvatten met een holte. Net onder de bovenrand is een decoratie aangebracht die bestaat uit een gestempelde dubbelgekartelde sierrand. Deze decoratie wordt 12 cm boven de onderkant herhaald. De stempel bevat een slecht leesbaar beeldmerk van twee ruitvormen met drie letters: GIT (kan ook GTT zijn) en daaronder de tekst 'Greswaren Teeuwen' '40 L'

Teeuwen is van oudsher een bekende fabriek van dakpannen, stenen en gresbuizen. Het bedrijf wordt in 1844 als steenbakkerij opgericht door Paulus Teeuwen in het Maasveld tussen Tegelen en Steijl. In vele vormen, vestigingen en met vele namen is het bedrijf steeds voortgezet door nazaten van Paulus Teeuwen. Uiteindelijk is het in handen gekomen van Wienerberger Dakpannenfabriek Narvik Tegelen.

Naast de bouwmaterialen werden er ook (vaak bruin- of honingkleurig geglazuurde) vazen, Keulse potten, bloempotten en vergelijkbare keramische objecten geproduceerd. Tegelen was een belangrijk keramiekcentrum in Nederland.

Inmaakpot

Inmaakpot van bruin geglazuurd steengoed met meerdere barsten. De pot is eivormig en heeft twee oren (handvatten). Langs de hals is een dubbele lijnversiering

Advertentie in De Maasbode d.d. 31-07-1918

aangebracht. Op de pot is onder de bovenrand een groot cijfer '2' gestempeld. Verder zijn er geen aanwijzingen te vinden van een fabrikant.

Algemene informatie over de inmaakpot

Een Keulse pot, of inmaakpot, is gebruikt voor het inleggen van bijvoorbeeld kool en snijbonen en voor het pekelen van vlees. De pot werd gemaakt van gres of steengoed met een laagje zoutglazuur, dat ervoor zorgde dat de pot waterdicht is. Steengoed of gres is de benaming voor keramiek, dat is gemaakt van een speciaal kleisoort, dat op hogere temperatuur (tussen de 1200 en 1300 graden Celsius) kan worden gebakken. Een Keulse pot is meestal grijsblauw met kobaltblauwe versieringen, maar ze zijn er ook in het bruin. Ze werden ook in grote formaten gemaakt, zoals bovenstaande advertentie laat zien. Dergelijke potten werden ook wel pekelpot of zuurkoolpot genoemd.

In de zomer werden groenten geoogst, schoongemaakt en ingelegd in de pot. De pot werd gevuld met laagjes rauwe groente afgewisseld met laagjes zout. Met het inleggen in zout blijven producten langer houdbaar, zonder koelkast. Op deze manier werd bijvoorbeeld ook zuurkool gemaakt.

Op de pot werd een schone doek gelegd met daarop een houten deksel met een steen erop. De pot werd op een koele plaats gezet. Af en toe moest het door het zout

gevormde vocht worden verwijderd en werd er weer een schone doek opgelegd. In de winter werd een portie groente uit de pot gehaald en goed afgespoeld, waarna het gekookt werd. Snijbonen en zuurkool waren typische wintergroenten uit de Keulse pot.

Vanaf 1920 werd deze inmaakmethode geleidelijk vervangen door het wecken. ■

DE VOLGENDE ONDERNEMERS ZIJN OOK **Vrienden**
VAN DE MARIAHOEVE EN DE TIEN MALEN

GARAGEBEDRIJF
v. VEENHUIZEN

**RAKHORST
AUTOSERVICE**

KASTEEL
DE VANENBURG

MEILING
SINDS 1928.

van de Brug
INT. TANKTRANSPORT BV

ROORDINK | ARCHITECTEN BNA

VAN GANSWIJK
DAMES- EN HERENMODE

Colofon

**De Graver is een uitgave van het
Puttens Historisch Genootschap**

Redactie

Bert Klompenhouwer
Jibbe van Bekkum
Marja van de Klok - Schipper
Monique Met

Druk

Nummer 3 - Jaargang 36 - september 2026

Contactgegevens

Redactie "De Graver"
graver@phg-putten.nl
www.phg-putten.nl

Vormgeving en druk

Calumma, Ermelo

De Graver wordt vier keer per jaar verspreid onder donateurs en vrienden van het Puttens Historisch Genootschap.

Kopij, vragen of opmerkingen voor De Graver?
Neem dan contact op met de redactie via graver@phg-putten.nl.
De deadline voor het aanleveren van kopij voor de editie december 2026 is **13 oktober 2026**.

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen af te wijzen, in te korten of te wijzigen. Uiteraard altijd in overleg met de schrijver.

Foto's moeten digitaal worden aangeleverd in min. 300dpi.

De in dit blad opgenomen artikelen geven niet noodzakelijkerwijs de mening van het bestuur en/of de redactie weer. Het bestuur en/of de redactie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor (onjuiste) informatie in de artikelen.

Indien er klachten zijn over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie via: graver@phg-putten.nl

PHG-bestuur

Jan van den Hoorn - voorzitter
Johan Grift - vicevoorzitter
Femke Langereis (tijdelijk) - secretaris
Aart van de Mheen - penningmeester
Johan de Vroom - bestuurslid
Henk van der Zwaag - bestuurslid
Voor de contactpersonen van de diverse werkverbanden vallend onder het PHG-bestuur verwijzen we graag naar de website van het PHG (phg-putten.nl).

Voor vragen aan het bestuur van het Puttens Historisch Genootschap en de beide musea De Tien Malen en de Mariahoeve kunt u contact opnemen met de secretaris:
secretaris@phg-putten.nl

Adreswijzigingen kunt u doorgeven aan de ledenadministratie, Teun van Unen, tel. 06 - 535 209 72, of per mail naar relatiebeheer@phg.conscribo.nl

Met dank aan

De Vrienden van de Stichting en alle donateurs en sponsors

Als donateur van het PHG ondersteunt u onze doelstellingen en ontvangt u ons kwartaalblad De Graver met informatie over onze werkzaamheden. Ook heeft u gratis toegang tot Museumboerderij Mariahoeve en Museum De Tien Malen.

Minimumbedrag voor toegezegde donaties is € 20,00 per jaar en het donateurschap wordt per kalenderjaar verlengd.

Het RSIN nummer van het PHG is 805823724.

Het PHG is een stichting met een culturele ANBI status.

Uw donateurschap voor het komende jaar kunt u opzeggen door vóór 1 december (van het lopende jaar) een mail te sturen naar: penningmeester@phg-putten.nl
Betalingen kunnen gedaan worden naar:
IBAN: NL94RABO 03841229 22
BIC: RABONL2U
KvK St. reg.nr. 410 358 22
© 2026 Puttens Historisch Genootschap

De Graver
HISTORISCH PUTTEN

